

Van Voorst Vader keurde alle joden af

Iedereen een ziekte

Twan van Venrooij,
journalist

In 1942 werd de gemeentearts in Almelo gevangengezet wegens het herbergen van Engelse piloten. Jan van Voorst Vader (1912) werd door inspecteur Hemmes gevraagd om deze functie over te nemen. ‘Ze zochten iemand van politieke betrouwbaarheid’, vertelt Van Voorst Vader. ‘En Hemmes wist dat de zoon van zijn vroegere jaargenoot niet anders kon zijn dan een betrouwbaar man.’

In het najaar 1942 kwamen de moeilijkheden, vertelt Van Voorst Vader. ‘Alle 45 joden in Almelo moesten op transport worden gesteld. Maar de provinciale inspecteur in Zwolle, een NSB’er, wilde dat zij vooraf werden gekeurd. Van Voorst Vader vond dit een vervelende opdracht. ‘We wisten toen nog niet precies wat hun lot in Duitsland zou zijn, maar dat het niet veel goeds inhield, was heel duidelijk.’ Hij voerde overleg met de Almelse internist Johannes Pannekoek, één van de leidinggevende artsen in het Medisch Contact. ‘Hij vond dat ik moest doen wat mijn geweten mij ingaf. Dat was voor

mij eenvoudig. Als ik weigerde, kwam immers die schurk uit Zwolle het werk verrichten. Als ik de joden zou keuren – en ik was van plan iedereen af te keuren – zou het tenminste uitstel betekenen. En niemand wist hoe de oorlog zich over drie of vier maanden zou ontwikkelen.’

Van Voorst Vader ‘gaf’ alle joden een ziekte. ‘De één kreeg een hartziekte, de ander een maagzweer. Zo heb ik ze alle 45 afgekeurd. Ik heb ze goed ingeprent waarom de symptomen hen belette om op transport te worden gesteld en ze de boodschap gegeven zich niet op straat te begeven. De meesten hebben zich daaraan gehouden. Behalve één vent. Die ging toch gewoon de straat op en trok zich niets aan van de Duitsers.’

Principieel weigeren

Na vier maanden kreeg Van Voorst Vader bericht dat de provinciale inspecteur in Zwolle geen genoegen nam met het rapport. Er moest een nieuwe keuring worden verricht. Opnieuw overlegde Van Voorst Vader met Pannekoek. ‘Pannekoek vertelde me dat hij de kwestie had besproken met de top van het MC. De top vond dat ik principieel moest weigeren.’

Maar dat idee staat Van Voorst Vader tegen. ‘Mijn tegenwerping was dat de joden daar niets mee zouden opschieten omdat dit het transport niet zou tegenhouden. Ik vroeg hem of het bezwaarlijk was als ik iedereen opnieuw zou afkeuren. Daartegen had Pannekoek geen bezwaar, dus heb ik dat voor de tweede keer gedaan.’

Daarop kreeg Van Voorst Vader een dreigend telefoontje van de provinciale inspecteur in Zwolle. ‘Hij wist dat dit geen zuivere koffie was en belde me op met de boodschap dat hij mij wel zou krijgen. Maar daarvan is niets terechtgekomen.’

Voor het transport van de Almelse joden betekende de herhaalde afkeuring nog eens drie maanden uitstel, maar geen afstel. Vlak voor het transport, belde de joodse overbuurman van Van Voorst Vader aan en gaf hem zijn ‘knijpkat’. ‘U heeft uw best gedaan, dokter’, zei hij. ‘En voor mij heeft het ding nu geen nut meer.’

Van Voorst Vader: ‘Ze zochten iemand van politieke betrouwbaarheid’.

beeld: De Beeldredactie

